

GEWONE ZITTING 2023-2024

25 MAART 2024

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
PARLEMENT

ONTWERP VAN ORDONNANTIE

over de opwaardering en de
occasionele opening voor het publiek
van uitzonderlijke goederen

VERSLAG

uitgebracht namens de commissie
voor de Territoriale Ontwikkeling

door mevrouw Isabelle PAUTHIER (FR)

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen:

Vaste leden: mevr. Isabelle Emmery, mevr. Véronique Jamouille, de heren Geoffroy Coomans de Brachène, Sadik Köksal, mevr. Ingrid Parmentier, mevr. Isabelle Pauthier, de heer Tristan Roberti, mevr. Françoise De Smedt, mevr. Marie Nagy, de heren Mathias Vanden Borre, Pascal Smet.

Plaatsvervanger: Mevr. Anne-Charlotte d'Ursel.

Andere leden: mevr. Céline Fremault, de heer Marc-Jean Ghysseles.

Zie:

Stuk van het Parlement:

A-854/1 – 2023/2024: Ontwerp van ordonnantie.

SESSION ORDINAIRE 2023-2024

25 MARS 2024

PARLEMENT DE LA RÉGION
DE BRUXELLES-CAPITALE

PROJET D'ORDONNANCE

relative à la valorisation et à
l'ouverture occasionnelle au
public des biens exceptionnels

RAPPORT

fait au nom de la commission
du Développement territorial

par Mme Isabelle PAUTHIER (FR)

Ont participé aux travaux de la commission:

Membres effectifs: Mmes Isabelle Emmery, Véronique Jamouille, MM. Geoffroy Coomans de Brachène, Sadik Köksal, Mmes Ingrid Parmentier, Isabelle Pauthier, M. Tristan Roberti, Mmes Françoise De Smedt, Marie Nagy, MM. Mathias Vanden Borre, Pascal Smet.

Membre suppléant: Mme Anne-Charlotte d'Ursel.

Autres membres: Mme Céline Fremault, M. Marc-Jean Ghysseles.

Voir:

Document du Parlement:

A-854/1 – 2023/2024: Projet d'ordonnance.

I. Inleidende uiteenzetting van staatssecretaris Ans Persoons

De staatssecretaris heeft voor de commissieleden de volgende uiteenzetting gehouden:

“Ik leg u het ontwerp van ordonnantie over de opwaardering en de occasionele opening voor het publiek van uitzonderlijke goederen ter goedkeuring voor.

De erkenning, het onderhoud en de opwaardering van het Brusselse historische, culturele en bouwkundige erfgoed heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in het Brusselse gewestbeleid sinds de bevoegdheden daarvoor in de loop van de opeenvolgende staatsvormingen naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden overgedragen.

De huidige legislatuur verankert ook deze invalshoek. In haar algemene beleidsverklaring heeft de Regering namelijk het volgende benadrukt:

- haar wil om het publiek bewust te maken van het erfgoed;
- de versterking van het opwaarderingsbeleid van het erfgoed;
- de rijkdom en diversificatie van het Brussels erfgoed, zowel op archeologisch en bouwkundig als op geschiedkundig, cultureel, folkloristisch en milieuvlak en de wil van de Regering om het behoud en de opwaardering van dit erfgoed tot een sterke pijler van de aantrekkelijkheid van de hoofdstad op internationaal niveau te laten uitgroeien.

Bovendien heeft het Gewest, zoals ook vermeld in de algemene beleidsverklaring van de regering, de Conventie van Faro van 2005, de Kaderconventie van de Raad van Europa over de waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving geratificeerd. Deze conventie stelt in het bijzonder dat de staten die er partij van zijn:

- overeenkomen dat het recht op cultureel erfgoed onlosmakelijk verbonden is aan het recht om aan het culturele leven deel te nemen (artikel 1);
- erkennen dat elke persoon het recht heeft om te genieten van het cultureel erfgoed (artikel 4);
- zich ertoe verbinden om het culturele erfgoed op te waarden, met name door de voorstelling ervan (artikel 5);
- zich ertoe verbinden om maatregelen te nemen die de toegang tot het erfgoed verbeteren (artikel 12).

Het ontwerp van ordonnantie betreft enkel de onroerende goederen die ingeschreven zijn op de lijst van Werelderfgoed van Unesco.

In ons Gewest betreft het drie goederen of gehelen:

- De Grote Markt van Brussel;
- De belangrijkste woningen van Victor Horta:
  - o Hotel Tassel, P.-E. Janson 6, 1000 Brussel;
  - o Hotel Solvay, Louizalaan 224, 1050 Brussel;

I. Exposé introductif de la secrétaire d'État Ans Persoons

La secrétaire d'État a tenu devant les commissaires l'exposé suivant:

«Je sou mets à votre approbation le projet d'ordonnance relative à la valorisation et à l'ouverture occasionnelle au public des biens immobiliers exceptionnels.

La reconnaissance, l'entretien et la valorisation du patrimoine historique, culturel et architectural bruxellois ont toujours occupé une place majeure dans les politiques régionales bruxelloises depuis que ces compétences ont été transférées à la Région de Bruxelles-Capitale au fil des réformes successives de l'État.

La législature actuelle s'ancre également dans cette optique puisque dans sa déclaration de politique générale, le Gouvernement a souligné:

- sa volonté de renforcer la sensibilisation du public au patrimoine;
- le renforcement de la politique de valorisation du patrimoine;
- la richesse et la diversification du patrimoine bruxellois, tant au niveau archéologique et architectural qu'historique, culturel, folklorique et environnemental et la volonté du Gouvernement de faire de la préservation et de la mise en valeur de ce patrimoine un axe fort de l'attractivité de la Capitale au niveau international.

Par ailleurs, comme cela a également été mentionné dans la déclaration de politique générale du Gouvernement, la Région a ratifié la Convention de Faro de 2005, la Convention-cadre du Conseil de l'Europe sur la valeur du patrimoine culturel pour la société. Cette convention énonce notamment que les États parties:

- conviennent de reconnaître que le droit au patrimoine culturel est inhérent au droit de participer à la vie culturelle (article 1);
- reconnaissent que toute personne a le droit de bénéficier du patrimoine culturel (article 4);
- s'engagent à valoriser le patrimoine culturel, notamment par sa présentation (article 5);
- s'engagent à prendre des mesures pour améliorer l'accès au patrimoine (article 12).

Le projet d'ordonnance vise uniquement les biens immeubles qui sont inscrits sur la liste du patrimoine mondial de l'Unesco.

Dans notre Région, trois biens ou ensembles sont concernés:

- La Grand-Place de Bruxelles ;
- Les habitations majeures de Victor Horta:
  - o l'hôtel Tassel, rue P.-É. Janson 6, 1000 Bruxelles;
  - o l'hôtel Solvay, avenue Louise 224, 1050 Bruxelles;

- Hotel Van Eetvelde en het bijgebouw, Palmerstonlaan 2-4, 1000 Bruxelles;
  - Het huis en atelier van Victor Horta, Amerikastraat 23-25, 1060 Brussel.
- Het Stocletpaleis.

Het ontwerp van ordonnantie strekt tot een opening voor het publiek van maximaal 15 dagen per jaar.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zouden bepaalde onroerende goederen, omwille van hun uitermate uitzonderlijk karakter, toegankelijk moeten kunnen zijn voor het publiek, onder bepaalde voorwaarden en volgens bepaalde modaliteiten.

Het Gewest kan contact opnemen met de eigenaars van deze uitzonderlijke goederen om een oplossing te vinden die het mogelijk zou maken om ze open te stellen voor het publiek.

Dat heeft mijn voorganger, Pascal Smet, al gedaan voor de volgende iconische gebouwen die ingeschreven zijn op de lijst van werelderfgoed:

- Het Solvayhuis (twee dagen per week open voor het publiek sinds januari 2021); en
- Hotel Van Eetvelde (drie dagen per week open voor het publiek sinds mei 2023).

De dialoog is altijd de voorkeursoplossing.

Het Gewest moet er evenwel rekening mee houden dat de eigenaars van de betrokken goederen zelfs een beperkte toegang van het publiek tot hun eigendom kunnen weigeren.

Zoals het Comité van Ministers van de Raad van Europa heeft benadrukt, moet het erfgoed worden beschouwd als een gemeenschappelijk, niet-hernieuwbaar goed waarvan de opwaardering onder de verantwoordelijkheid van de samenleving in haar geheel valt.

In geval van weigering door de eigenaars kan het buitengewone karakter van de betrokken gebouwen bijgevolg rechtvaardigen dat het algemene belang boven het privébelang wordt geplaatst en kan onder bepaalde voorwaarden en modaliteiten dus worden opgelegd dat het goed geopend wordt voor het publiek, in naleving van de rechten en vrijheden van de betrokken personen.

De regering heeft het ontwerp van ordonnantie opgesteld met alle nodige garanties voor het respect van deze rechten.

De procedure is geïnspireerd op de klasseringsprocedure die in twee fases verloopt.

In een eerste fase kan de Regering beslissen om een procedure voor de occasionele opening voor het publiek van een uitzonderlijk goed op te starten.

De eerste fase is een dialoofphase waarin de eigenaar kan gehoord worden en een overeenkomst kan voorstellen om de

- l'hôtel Van Eetvelde et extension, avenue Palmerston 2-4, 1000 Bruxelles;
  - La maison et l'atelier de Victor Horta, rue Américaine 23-25, 1060 Bruxelles.
- Le palais Stoclet.

Le projet d'ordonnance vise un maximum de quinze jours par an d'ouverture au public.

En Région de Bruxelles-Capitale, certains biens immeubles devraient, en raison de leur caractère particulièrement exceptionnel pouvoir être accessibles au public, à certaines conditions et selon certaines modalités.

La Région peut prendre contact avec les propriétaires de ces biens exceptionnels afin de trouver une solution qui permettrait de les rendre accessibles au public.

C'est ce qui a été fait par mon prédécesseur, Pascal Smet, pour des immeubles emblématiques inscrits sur la liste du patrimoine mondial que sont:

- l'Hôtel Solvay (ouvert au public deux jours par semaine depuis janvier 2021); et
- l'Hôtel Van Eetvelde (ouvert au public trois jours par semaine depuis mai 2023).

Le dialogue est la solution qui doit toujours être privilégiée.

La Région doit toutefois envisager les situations où les propriétaires des biens concernés refusent de permettre un accès même limité du public à leurs biens.

Comme cela a été souligné par le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe, le patrimoine doit être considéré comme un bien commun non renouvelable dont la valorisation relève de la responsabilité de la société dans son ensemble.

Dès lors, dans les situations de refus des propriétaires, le caractère exceptionnel des immeubles concernés peut justifier de faire prévaloir l'intérêt général sur les intérêts privés, et donc d'imposer, à certaines conditions et selon certaines modalités, l'ouverture occasionnelle au public du bien, dans le respect des droits et libertés des personnes concernées.

Le gouvernement a construit le projet d'ordonnance en mettant en place toutes les garanties nécessaires au respect de ces droits.

La procédure s'inspire de la procédure de classement qui se déroule en deux temps.

Dans un premier temps, c'est le gouvernement qui peut décider le lancement d'une procédure pour l'ouverture occasionnelle d'un bien exceptionnel au public.

La première phase est une phase de dialogue durant laquelle le propriétaire peut être entendu et proposer une

modaliteiten van de opening te organiseren.

In een tweede fase, en in geval er geen akkoord en/of dialoog is, kan de Regering een besluit goedkeuren houdende de occasionele opening voor het publiek van het goed.

In het kader van deze procedure wordt de regering begeleid door een comité van experts, samengesteld uit leden van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen.

De inwerkingtreding van het ontwerp van ordonnantie wordt vastgelegd op ten laatste 1 januari 2025.

Met betrekking tot deze uiteenzetting zou ik deze vergadering willen verzoeken om haar goedkeuring te hechten aan het vandaag voorgestelde ontwerp van ordonnantie.”.

II. Algemene bespreking

Mevrouw Anne-Charlotte d'Ursel droomt er net als iedereen van om de uitzonderlijke gebouwen die de hoofdstad rijk is te ontdekken. Al een tiental jaren interpelleert de spreker de minister-president en de opeenvolgende staatssecretarissen om op zijn minst een virtuele rondleiding door het Stocletpaleis te krijgen, wat uiteindelijk bereikt werd. De bedoeling van de interpellaties was een minnelijke schikking te treffen met de eigenaars, om bijvoorbeeld de deuren van hun meesterwerken te kunnen openen tijdens open monumentendagen. In dit ontwerp van ordonnantie staat het tegenovergestelde van een minnelijke schikking. Het is altijd delicaat om het juiste evenwicht te vinden tussen de opwaardering van erfgoed en privé-eigendom.

Er zijn veel voorbeelden waarin de twee vereisten worden gecombineerd. Dat is het geval met Hotel Solvay, waar een overeenkomst werd bereikt om deze uitzonderlijke plek toegankelijk te maken voor het publiek. Daar zijn bepaalde voorwaarden en regels aan verbonden.

We moeten erfgoedliefhebbers die panden - vaak in een erbarmelijke staat - hebben gekocht en die veel geld en tijd hebben geïnvesteerd, niet afschrikken met al te radicale maatregelen. Wijzigingen in de regelgeving kunnen ervoor zorgen dat ze spijt krijgen van hun keuze. Nieuwe kopers zullen worden ontmoedigd door de voorgestelde regels, die als het ware een voet tussen de deur zijn.

Alleen de titel van het ontwerp kan al verwarrend zijn. Mevrouw d'Ursel geeft toe dat het begrip 'uitzonderlijke goederen' in de tekst wordt gedefinieerd, maar is verbaasd dat het begrip Unesco-werelderfgoed niet in de titel voorkomt. Een eenvoudig amendement in de tekst zou kunnen toevoegen dat alle beschermde gebouwen binnen het toepassingsgebied vallen.

Van de 15 sites die in België op de Unesco-werelderfgoedlijst staan, bevinden er zich 6 in Brussel. Wat met privé-eigendommen die niet toegankelijk zijn voor het publiek? Zijn er nog meer van dit soort eigendommen? Is er een procedure en een akkoord voor Hotel Tassel? Dit huis kan

convention organisant les modalités de l'ouverture.

Dans un deuxième temps et en cas de non-accord et/ou d'absence de dialogue, le Gouvernement peut prendre un arrêté décidant de l'ouverture occasionnelle au public du bien.

Dans le cadre de cette procédure, le gouvernement est accompagné par un comité d'experts, composé des membres de la Commission royale des Monuments et des Sites.

L'entrée en vigueur du projet d'ordonnance fixée au plus tard au 1er janvier 2025.

Aux regards de cet exposé, je souhaiterais demander à cette assemblée de porter son assentiment sur le projet d'ordonnance présenté aujourd'hui.».

II. Discussion générale

Mme Anne-Charlotte d'Ursel comme tout un chacun, rêve de pouvoir découvrir les biens exceptionnels dont regorge la capitale. Depuis une dizaine d'années, l'intervenante a interpellé le Ministre-Président et les secrétaires d'État successifs pour pouvoir disposer *a minima* d'une visite virtuelle du palais Stoclet, ce qui a fini par être réalisé. Les interpellations avaient pour objet de trouver un accord à l'amiable avec la famille propriétaire pour qu'elle puisse ouvrir les portes de leur chef-d'œuvre à l'occasion par exemple des journées du patrimoine. Dans ce projet d'ordonnance, nous sommes à l'opposé du compromis à l'amiable. Il est toujours délicat de trouver le juste équilibre entre la valorisation du patrimoine et la propriété privée.

De nombreux exemples allient les deux exigences. C'est le cas de l'hôtel Solvay où un accord a été trouvé de façon à rendre accessible au public ce lieu exceptionnel. Cela se fait moyennant certaines conditions et modalités.

Par des mesures trop radicales, il ne faudrait pas dégoûter les amoureux du patrimoine qui ont acheté des biens souvent en piteux état et qui ont investi beaucoup d'argent et de temps. Par des modifications de réglementation, ils risquent de regretter leur choix. De nouveaux acquéreurs seront dissuadés par la réglementation proposée qui est pour ainsi dire le pied dans la porte.

Déjà le titre du projet peut interpellier. Mme d'Ursel admet que la notion de «biens exceptionnels» est définie dans le texte mais s'étonne que le texte ne retienne pas la notion d'inscription au patrimoine mondial de l'Unesco. Un simple amendement dans le titre pourrait ajouter que tous les biens classés tombent sous le champ d'application.

Sur les 15 lieux classés sur le patrimoine de l'Unesco en Belgique, 6 se trouvent à Bruxelles. Quid des propriétés privées qui ne sont pas ouvertes au public ? Existe-t-il d'autres biens de ce type ? Existe-t-il pour l'hôtel Tassel une procédure et un accord ? Cet hôtel se visite de temps en temps.

af en toe worden bezocht.

Voorts bestaat er een Intergouvernementele Commissie voor de Bescherming van het Cultureel en Natuurlijk Erfgoed, die beslist of een gebouw op de lijst wordt geplaatst. Zijn er niet-bezoekbare privé-eigendommen in Vlaanderen of Wallonië die beschermd zijn als Unesco-sites?

Staatssecretaris Ans Persoons antwoordt dat de voorliggende ordonnantie alleen van toepassing is in het Brussels Gewest.

Mevrouw Anne-Charlotte d'Ursel verwijst naar deze commissie, die kan beslissen om panden op de Unesco-lijst te zetten. Die is intergouvernementeel en heeft invloed op alle gewesten. Het zou logisch zijn als de staatssecretaris een benchmarking had uitgevoerd om te begrijpen wat er elders gebeurt.

Deze oefening kan overigens over de Belgische grenzen heen worden gemaakt. Werden soortgelijke maatregelen ingevoerd in Parijs, Berlijn, of in Italië of Spanje?

We kunnen niet zeggen dat voor het Stocletpaleis de pogingen om tot een akkoord te komen met de familie niet jarenlang op alle machtsniveaus zijn ondernomen, zonder succes evenwel. Het lijkt een hopeloze zaak, vooral als zelfs een virtueel bezoek niet lijkt aan te slaan.

Waarom werd het advies van de GOC niet gevraagd? De reden hiervoor zou de beperkte reikwijdte van de ordonnantie zijn, maar het lijkt interessant om hierover te beschikken, zelfs in dit stadium.

Bij de voorgestelde beperking van het eigendomsrecht wordt verwezen naar Europese teksten die dit mogelijk lijken te maken. Het door de inmenging nagestreefde doel moet gerechtvaardigd zijn en op het algemene belang of het openbaar nut gebaseerd zijn. De staatssecretaris verwijst naar de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De inmenging moet een noodzakelijke maatregel zijn, met name voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. De opwaardering van het uitzonderlijke Brusselse erfgoed lijkt de basis te zijn van het ontwerp van ordonnantie, om de culturele ontplooiing en de levenskwaliteit van de inwoners en bezoekers van het gewest te bevorderen.

De aantrekkingskracht is zowel nationaal als internationaal. Er wordt nadruk gelegd op de sociale en economische ontwikkeling. Het doel moet gerechtvaardigd zijn, maar ook evenredig. Er moet een billijk evenwicht zijn tussen de aangewende middelen en het beoogde doel, tussen de eisen van de gemeenschap en de bescherming van de grondrechten. Dat gebeurt ofwel door middel van een onderhandelde overeenkomst, ofwel door het aannemen van een regeringsbesluit. De opening voor het publiek wordt beperkt in de tijd.

De interpretatie van de Europese teksten verbijstert de MR-fractie. Nergens staat dat het nodig was om het

Par ailleurs, il existe un Comité intergouvernemental de la protection du patrimoine mondial culturel et naturel qui décide de l'inscription d'un bien sur la liste. Y a-t-il des biens privés non visitables en Flandre ou en Wallonie qui sont classés Unesco ?

La secrétaire d'État Ans Persoons répond que l'ordonnance en discussion s'applique uniquement en Région bruxelloise.

Mme Anne-Charlotte d'Ursel renvoie à ce comité qui peut décider de classer des biens sur la liste Unesco. Il est intergouvernemental et touche toutes les Régions. Il serait logique que la secrétaire d'État ait procédé à un *benchmarking* afin de comprendre ce qui se passe ailleurs.

D'ailleurs cet exercice peut se faire au-delà des frontières belges. Une mesure similaire a-t-elle été mise en place à Paris, à Berlin, en Italie ou en Espagne ?

On ne peut pas dire que pour le palais Stoclet les démarches pour s'entendre avec la famille n'ont pas été nourries à tous les niveaux de pouvoir et ceci depuis de nombreuses années sans être couronnées de succès. Le cas semble désespérant surtout quand même une visite virtuelle ne semble pas convenir.

Pourquoi l'avis de la CRD n'a-t-il pas été sollicité ? La raison en serait le champ restreint de l'ordonnance, mais il paraît intéressant d'en disposer, même à ce stade-ci.

La limitation au droit de propriété proposée fait référence à des textes européens qui la rendent semble-t-il possible. Le but poursuivi par l'ingérence doit être légitime, se fonder sur l'intérêt général ou l'utilité publique. La secrétaire d'État fait référence à la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme. L'ingérence doit constituer une mesure nécessaire notamment à la protection des droits et des libertés d'autrui. La valorisation du patrimoine exceptionnel bruxellois semble être le fondement du projet d'ordonnance, afin de favoriser l'épanouissement culturel et la qualité de vie des habitants de la Région et de ses visiteurs.

L'attractivité se situe au niveau national et international. Le développement social et économique sont mis en avant. Le but doit être légitime, mais également proportionnel. Il doit exister entre les moyens employés et le but visé un juste équilibre entre les exigences de la communauté et la sauvegarde des droits fondamentaux. Cela se fait, soit dans le cadre d'une convention négociée, soit par l'adoption d'un arrêté du gouvernement. L'ouverture au public est limitée dans le temps.

L'interprétation des textes européens laisse le groupe MR perplexe. Nulle part on n'y retrouve qu'il fallait pour le bien

Stocletpaleis open te stellen voor het culturele welzijn van onze medeburgers.

Het zou interessant zijn om te weten of buurlanden met Unesco-sites deze hebben opengesteld voor het publiek.

De voorgestelde tekst voorziet in een openstelling van maximaal 15 dagen, maar het is niet duidelijk hoe die periode werd bepaald. Dit betreft zowel de organisatie van de openstelling als de openstelling zelf. Hoe kan echter de organisatietijd rond het evenement worden bepaald? Zouden twee dagen in het weekend geschikt zijn? Is één dag voldoende? Zijn er meer dan twee dagen nodig? Gaat het over een namiddag? Zal het elke zaterdag in de zomer zijn?

Voor het overige maakt de spreekster zich zorgen over de kosten voor de organisatie van dergelijke openingsdagen: de veiligheid moet gegarandeerd worden, er moet voor het nodige personeel gezorgd worden enz.

Alles wijst erop dat het ontwerp van ordonnantie op maat van het Stocletpaleis werd gemaakt. Waarom wordt in de tekst niets gezegd over het meubilair van het paleis, dat ook beschermd is? Het zou jammer zijn als het meubilair niet goed beschermd zou zijn, want het gaat om een kunstwerk in zijn geheel en er bestaat een reëel gevaar op diefstal en beschadiging.

De termijnen in de tekst zijn verrassend. De eigenaars kunnen binnen 15 dagen na ontvangst van de beslissing van de regering om hun pand open te stellen door de regering worden gehoord. Dat lijkt erg kort.

De regering vraagt tegelijkertijd het advies van de KCML. Dat advies wordt uitgebracht en ter kennis gebracht binnen de dertig dagen na ontvangst van de adviesvraag. Dat lijkt ook erg kort, en het zou zonde zijn om dit advies te missen. Kunnen we niet flexibeler zijn en dit advies inwinnen alvorens we actie ondernemen?

Vervolgens gaat de tekst in op de infrastructuur en de organisatie van het bezoek. In heel wat artikelen had de spreekster nochtans aangedrongen op het beveiligen van de ruimtes. Dat is een manier om de eigenaars te overtuigen.

In de overeenkomst zullen de toegangskosten voor het bezoek worden vermeld. Zal het gratis zijn? Heeft de staatssecretaris een idee van de prijs door deze te vergelijken met bijvoorbeeld Hotel Solvay, of moet hier nog over worden onderhandeld?

De gevolgen van het besluit kunnen door de regering worden verlengd voor een verlengbare periode van maximaal 5 jaar. Mevrouw d'Ursel hoopt dat de eerste evaluatie niet pas na vijf jaar zal gebeuren. Deze moet onmiddellijk na de eerste openstelling plaatsvinden. Moet dit niet in de tekst worden gespecificeerd?

De heer Geoffroy Coomans de Brachène verwijst naar het Verdrag van Faro, waarin maatregelen worden genomen om de toegang tot erfgoed te bevorderen. Wat betekent dit precies? De staatssecretaris vermeldde een aantal sites die op de Unesco-lijst staan: de Grote Markt, de vier Horta-huizen

culturel de nos concitoyens ouvrir le palais Stoclet.

Il serait intéressant de savoir si les pays voisins qui comptent des biens Unesco les ont ouverts au public.

Le texte proposé prévoit une ouverture de 15 jours maximum, mais il n'est pas clair comment cette durée a été définie. Cela concerne à la fois l'organisation de cette ouverture et l'ouverture proprement dite. Or, comment définir le temps d'organisation autour de l'événement ? Est-ce que deux jours pendant le week-end pourraient convenir ? Est-ce qu'un jour suffit ? Faut-il plus de deux jours ? S'agit-il d'une après-midi ? Est-ce qu'il s'agira de tous les samedis de l'été ?

L'intervenante s'inquiète du reste du coût d'organisation de pareilles journées d'ouverture: il faut assurer la sécurité, prévoir le personnel nécessaire, etc.

Tout indique que le projet d'ordonnance est taillé à la mesure du palais Stoclet. Pourquoi n'est-il pas question dans le texte du mobilier du palais, car il est également classé ? S'il n'y a pas de protection suffisante liée au mobilier, cela serait dommage, car il s'agit d'une œuvre totale et le risque de vols et de détériorations est réel.

Les délais prévus par le texte sont surprenants. Les propriétaires peuvent être entendus par le gouvernement endéans les 15 jours de la réception de la décision du gouvernement d'ouvrir leur bien. Ceci semble bien court.

Le gouvernement sollicite simultanément l'avis de la CRMS. Cet avis doit être émis et il est notifié endéans les 30 jours de la saisine. Cela paraît également très peu et il serait dommage de se passer de cet avis. Ne pourrait-on pas se montrer plus souple de façon à obtenir cet avis avant d'entamer une quelconque démarche ?

Le texte évoque ensuite des infrastructures et des modalités d'organisation de la visite. A de nombreux articles pourtant, l'intervenante aurait insisté sur la sécurisation des lieux. C'est une façon de pouvoir convaincre les propriétaires.

La convention mentionnera les coûts d'accès pour la visite. Est-ce que ce sera gratuit ? La secrétaire d'État a-t-elle une idée du prix en faisant la comparaison par exemple avec l'hôtel Solvay ou cela doit-il faire l'objet de négociations ?

Les effets de l'arrêté peuvent être prolongés par le gouvernement pour une durée renouvelable qui ne saurait dépasser 5 ans. Mme d'Ursel espère que la première évaluation n'aura pas eu lieu au bout de cinq ans. Elle doit avoir lieu dès la première ouverture. N'y a-t-il pas lieu de le préciser dans le texte ?

M. Geoffroy Coomans de Brachène renvoie à son tour à la Convention de Faro qui prend des mesures pour favoriser l'accès au patrimoine. Mais quelle est la portée exacte de cette phrase ? Quelques ensembles classés par l'Unesco ont été cités par la secrétaire d'État: la Grand-Place, les quatre hôtels

en het Stocletpaleis.

Als de spreker naar de Grote Markt gaat, heeft hij het gevoel dat hij toegang heeft tot dit erfgoed. Van het veertigtal gebouwen waaruit dit complex bestaat, zijn de meeste huizen niet toegankelijk. De toegang tot het mooiste theater ter wereld is voor iedereen open. Enkele huizen zijn toegankelijk en sinds kort is het stadhuis opengesteld.

Tijdens de vorige zittingsperiode werd voorgesteld om het stadhuis open te stellen voor het publiek, met name tijdens de open monumentendagen. Dat was niet mogelijk: er wordt met twee maten gemeten.

Sindsdien is het stadhuis volledig geopend: het is een museum geworden. Met dit voorbeeld wil de heer Coomans de Brachène laten zien dat, voordat ze anderen de les leest, het een goed idee zou zijn als de overheid deze eisen aan zichzelf zou stellen om haar erfgoed open te stellen voor bezoekers.

Hij herinnert eraan dat hij ondervoorzitter is geweest van de Unesco-erfgoedcommissie. De staatssecretaris heeft hem trouwens opgevolgd in die functie. Deze commissie heeft hem in staat gesteld om naar verschillende continenten te reizen en vergelijkingen te maken met andere steden. Eén conclusie is duidelijk: niet alle gebouwen die op de Unesco-lijst staan zijn toegankelijk.

Net als iedereen zou de spreker de binnenkant van het Stocletpaleis willen bezoeken uit oprechte nieuwsgierigheid, wat niet ongezond is. Hij hoopt dat een constructieve dialoog mogelijk is, maar er is een zekere geremdheid wanneer die mogelijkheid tegenover het eigendomsrecht staat, dat iets heiligs heeft.

De spreker heeft zelf in een beschermd gebouw gewoond, waar hij huurder was. Hij herinnert zich dat de eigenaars angst hadden om hun gebouw open te stellen voor het publiek. Ze waren ongerust vanwege de kwetsbaarheid van hun gebouw.

Enige tijd geleden heeft de commissie voor de Territoriale Ontwikkeling het Stocletpaleis besproken. De staatssecretaris had het over de extreme kwetsbaarheid van de site. Dreigt dit erfgoed, dat in zijn oorspronkelijke staat is gebleven, niet te worden beschadigd? De spreker vreest dat eigenaars het mes op de keel zal worden gezet.

Wat belet dat wat vandaag beperkt is tot Unesco-eigendommen, morgen wordt opgelegd aan eigenaars van beschermde panden? We moeten voorkomen dat deze eigenaars terugkrabbelen wanneer ze geconfronteerd worden met het risico van gedwongen openstelling. Deze personen zouden kunnen wensen dat hun eigendom wordt geschrapt van de lijst met beschermde eigendommen, wat een garantie voor echte bescherming van het erfgoed is.

De eigenaar van Hotel Solvay, bijvoorbeeld, had al voordat voormalig staatssecretaris Smet deze bevoegdheid overnam de wens geuit om zijn eigendom open te stellen. Dat is uitstekend als die wens er ook is bij de eigenaar. We willen geen openstelling opleggen tegen de wil van de eigenaars!

Horta et le palais Stoclet.

Quand l'intervenant se rend à la Grand-Place, il estime avoir accès à ce patrimoine. Sur la quarantaine d'immeubles qui constituent cet ensemble, la plupart des maisons ne sont pas accessibles. L'accès au «plus beau théâtre du monde» est autorisé à tous. Quelques maisons sont accessibles et depuis peu l'hôtel de ville est ouvert.

Durant la législature précédente, il avait été proposé l'ouverture de l'hôtel de ville, notamment lors des journées du patrimoine. Cela n'avait pas été possible: il existe deux poids et deux mesures.

Depuis lors l'hôtel de ville est totalement ouvert: c'est devenu un musée. M. Coomans de Brachène veut signifier par cet exemple, qu'avant de donner des leçons aux autres, il serait bien que les pouvoirs publics s'appliquent à eux-mêmes ces exigences d'ouvrir le patrimoine à la visite.

Il rappelle avoir été vice-président de la commission de l'Unesco pour le patrimoine. La secrétaire d'État lui a d'ailleurs succédé dans cette fonction. Cette commission lui a permis de voyager sur plusieurs continents et de faire des comparaisons avec d'autres villes. Une conclusion s'impose: tous les bâtiments classés Unesco dans le monde ne sont pas accessibles.

Comme tout un chacun, l'orateur aimerait visiter l'intérieur du palais Stoclet par une vraie curiosité qui n'est pas malsaine. Il espère qu'un dialogue constructif soit possible mais il existe une certaine gêne lorsque cette possibilité est opposée au droit de propriété qui a quelque chose de sacré.

L'intervenant rappelle avoir vécu lui-même dans un immeuble classé dont il était locataire. Il se souvient que les propriétaires étaient angoissés de voir leur immeuble ouvert au public. Ils avaient cette crainte en raison de la réelle fragilité de leur immeuble.

Il y a quelque temps, la commission du Développement territorial a discuté du palais Stoclet. La secrétaire d'État avait évoqué l'extrême fragilité de l'endroit. Ne risque-t-on pas d'abîmer ce patrimoine resté dans son jus? L'intervenant craint le «coup de cutter».

Qu'est-ce qui empêche que ce qui aujourd'hui se limite aux biens Unesco, demain ne soit pas imposé aux propriétaires de biens classés? Il faut éviter que ces propriétaires rebroussent chemin devant le risque d'ouvertures forcées. Ces personnes pourraient souhaiter que leur bien soit retiré de la liste des biens classés qui est un gage de vraie protection du patrimoine.

Le propriétaire de l'hôtel Solvay par exemple, avait émis le souhait d'ouvrir son bien, avant même que M. Pascal Smet ne vienne aux responsabilités. Ceci semble excellent quand il existe une volonté concomitante du propriétaire. On ne veut pas imposer l'ouverture contre la volonté des propriétaires!

Voor Hotel Solvay moesten bijzondere voorwaarden worden vervuld om dit kwetsbare pand te beschermen. Dat geldt ook voor de woning en het atelier van Horta, waar een reëel risico op beschadiging bestaat. Daarom moeten we voorzichtig zijn. Welke garanties kan de staatssecretaris bieden om dit privébezit te beschermen?

De heer Mathias Vanden Borre zou net als iedereen ook graag het Stocletpaleis bezoeken et betreurt dat dit niet mogelijk is. De regering levert inspanningen in deze richting maar deze tekst gaat een brug te ver. Dit is een internationale primeur want geen enkele andere stad of land zou dit doen. Zou het misschien kunnen dat andere landen wel het eigendomsrecht respecteren?

De vrees is reëel dat dit ontwerp de deur opent voor inperkingen van het eigendomsrecht. Die vrees leeft nu al bij veel eigenaars. Bij vele andere teksten die werden behandeld in de commissie voor de Huisvesting heeft de spreker de aandacht getrokken op verregaande inperkingen van het eigendomsrecht. Eigenaars van woningen worden steeds opnieuw geïnteressaard zoals ook hier het geval is. Dit soort wetteksten zijn niet de geëigende weg om uit de blokkering te geraken.

De N-VA is steeds akkoord om de staat van een onroerend erfgoed goed te beschermen, te verbeteren en toegankelijk te maken voor een breed publiek. Vlaanderen is een ware koploper op het vlak van beschermen, uitdragen en vernieuwen van het patrimonium.

In 2018 stortte een deel van de oudste Brusselse stadsomwalling in. Die werd nog steeds niet hersteld ondanks beloftes van de voorgaande staatssecretaris die intussen 6 jaar oud zijn.

Waarom niet voor eigen deur vegen alvorens anderen aan te pakken? In Vlaanderen zou een dergelijke tekst over gedwongen opening nooit worden gesteund. Zouden de Vlaamse volksvertegenwoordigers uit onze meerderheid dit überhaupt steunen? In Antwerpen is het huis van Le Corbusier in privéhanden. Vlaanderen stelt geen voorwaarden om dit open te stellen. Zo iets gebeurt in dialoog en via een partnerschap, zonder mensen het mes op de keel te zetten hun deuren te openen. In Brussel wordt voor één enkel geval een ordonnantie gemaakt.

Het vroegere one.brussels wilde één sterk gewest creëren omdat alle tussenstructuren continu blokkeren. Honderden dossier zijn momenteel geblokkeerd. Belastinggeld wordt verspild aan inefficiëntie maar voor één familie die één dossier blokkeert wordt speciaal een ordonnantie gecreëerd die het eigendomsrecht ingrijpend zou aantasten.

Is dit nu dé prioriteit wanneer de begroting dramatisch is. Er werd zopas een ratingverlaging aangekondigd voor ons gewest. Er zijn schietpartijen. Dit dossier slokt energie op en behoort tot de symboolpolitiek om uit te pakken bij de verkiezingen. Het verbetert het leven van de Brusselaars niet. Administratieve geldboetes tot 10.000 euro en huisbezoeken zijn de voorziene sancties. Toen er sprake was van asiel en terugwijsbeleid werden woonstbetredingen als een schande

Pour l'hôtel Solvay, il a fallu mettre des conditions particulières pour protéger ce bien fragile. C'est d'ailleurs le cas pour la maison et l'atelier Horta, où le risque d'abîmer est réel. Il faut dès lors faire preuve de cette prudence. Quelles sont les garanties que peut offrir la secrétaire d'État pour protéger ce bien privé ?

Comme tout le monde, **M. Mathias Vanden Borre** aimerait également visiter le palais Stoclet, et il regrette que cela ne soit pas possible. Le gouvernement fait des efforts dans ce sens, mais ce texte va un peu trop loin. Il s'agit d'une première internationale, car aucune autre ville ou aucun autre pays n'agirait de la sorte. Il constate que d'autres pays semblent, eux, respecter le droit de propriété.

Ce projet suscite une réelle crainte d'ouvrir la voie aux restrictions du droit de propriété. Cette crainte est déjà ressentie par de nombreux propriétaires. L'orateur a déjà attiré l'attention sur des restrictions excessives du droit de propriété dans de nombreux autres textes examinés en commission du Logement. Les propriétaires de logements sont sans cesse visés, comme c'est encore le cas ici. Ce n'est pas avec ce type de texte de loi que l'on surmonte un blocage.

La N-VA consent toujours à bien protéger un patrimoine immobilier, à l'améliorer ainsi qu'à le rendre accessible à un large public. La Flandre est réellement pionnière pour protéger, faire rayonner et rénover son patrimoine.

En 2018, un pan du plus ancien mur d'enceinte de Bruxelles s'est effondré. Il n'a toujours pas été réparé, malgré les promesses des précédents secrétaires d'État, qui datent entre-temps d'il y a six ans.

Pourquoi ne pas balayer devant sa propre porte avant de s'attaquer aux autres? En Flandre, jamais un tel texte concernant des ouvertures forcées ne serait soutenu. Les députés flamands de notre majorité y apporteraient-ils leur soutien? À Anvers, la maison de Le Corbusier est détenue par un particulier. La Flandre n'impose aucune condition pour en faire ouvrir les portes. Cela se fait dans le dialogue et en partenariat, sans poser un couteau sous la gorge pour forcer la main. À Bruxelles, une ordonnance est spécifiquement rédigée pour un seul cas.

En son temps, one.brussels souhaitait créer une Région unique et forte, parce que toutes les structures intermédiaires font continuellement obstruction. Des centaines de dossiers sont actuellement bloqués. L'argent du contribuable est gaspillé par inefficacité, mais pour une seule famille qui fait barrage à un seul dossier, on rédige une ordonnance, qui porte profondément atteinte au droit de propriété.

Est-ce vraiment une priorité majeure, en ce moment, alors que le budget est catastrophique? Une dégradation de la notation de la Région vient d'être annoncée. Des fusillades ont lieu. Ce dossier mobilise de l'énergie et relève de la politique de symboles que l'on étale lors des élections. Cela n'améliore pas la vie des Bruxellois. Les sanctions envisagées sont des amendes administratives pouvant s'élever jusqu'à 10.000 euros ainsi que des visites domiciliaires. Lorsqu'il était

beschouwd.

Men beweert dat het Stocletpaleis publieke middelen ontvangt, wat een recht creëert om het huis open te stellen. Deze redenering klopt niet omdat de overheid heel wat voorwaarden oplegt om een goed in goede staat te houden, wat geld kost. Deze gelden zijn aldus een tegemoetkoming om erfgoed in stand te houden en genereren niet het recht om verder in te grijpen. Een onderhandelde oplossing is kortom beter dan eigenaars de arm om te wringen.

Mevrouw Véronique Jamoulle verwijst naar de woorden van de staatssecretaris, die de bedoeling van dit ontwerp van ordonnantie heeft uitgelegd: het heeft geen zin om in een kringetje rond te draaien. De tekst maakt het mogelijk om uitzonderlijke gebouwen nu en dan open te stellen voor het publiek. De Raad van Europa is van mening dat de opwaardering van dit niet-hernieuwbare gemeenschappelijke goed onder de verantwoordelijkheid van de samenleving in haar geheel valt. Gezien de aard van dit vastgoed, kan de overheid het algemeen belang boven privébelangen stellen, met inachtneming van een evenwicht in een duidelijk afgelijnde situatie.

De Raad van State erkent overigens dat met het ontwerp een openstelling voor het publiek voldoende kan worden omkaderd, beperkt en gedetailleerd. Het eigendomsrecht is een grondrecht, maar het kan onderworpen zijn aan redelijke beperkingen.

Mevrouw Jamoulle is verheugd dat het Stocletpaleis, maar ook andere uitzonderlijke gebouwen (niet alleen beschermde gebouwen), toegankelijk zullen zijn voor het publiek. Vaak zijn de huidige eigenaars van deze panden niet degenen die erin geïnvesteerd hebben. Zij hebben ze alleen geërfd en krijgen steun met overheidsgeld. Het is gerechtvaardigd om deze gebouwen af en toe open te stellen voor het publiek. We moeten overigens voormalig staatssecretaris Smet en huidig staatssecretaris Ans Persoons bedanken voor al hun inspanningen.

Mevrouw Françoise De Smedt is van mening dat cultureel erfgoed een gemeenschappelijk goed is. Het is belangrijk dat dit toegankelijk is voor het publiek. De PTB-fractie zal het ontwerp steunen, ook al is het beperkt tot 5 jaar, met mogelijkheid tot verlenging, en slechts gedurende 15 dagen per jaar. Tevens is een goede organisatie van de bezoeken nodig om de mensen die deze willen afleggen toegang te verschaffen.

Mevrouw Isabelle Pauthier ziet weinig enthousiasme bij de oppositie, maar laten we ook ernstig blijven: België is geen land waar privé-eigendom wordt bedreigd. In Brussel zijn er eigenaars die panden tientallen jaren leeg laten staan, ook beschermde panden (bijvoorbeeld in de Hoedenmakerstraat). In die gevallen lijkt het bestuur machteloos te staan tegenover de autonomie van het eigendomsrecht. Dit initiatief kan zorgen voor een positievere rechtspraak in de relaties tussen overheden en privé-eigenaars.

question de la politique d'asile et des expulsions, les visites domiciliaires étaient considérées comme une honte.

Sous prétexte que le palais Stoclet perçoit des fonds publics, l'on s'arroge le droit d'ouvrir les portes de la maison. Cette argumentation ne tient pas la route, car les pouvoirs publics imposent de nombreuses conditions pour conserver un bien, ce qui coûte de l'argent. Ces fonds constituent dès lors une participation aux frais destinés à conserver le patrimoine, et ils n'engendrent aucun droit d'intervenir outre mesure. En conclusion, il vaut mieux qu'une solution soit discutée plutôt que de forcer la main aux propriétaires.

Mme Véronique Jamoulle renvoie à l'intervention de la secrétaire d'État qui a expliqué le sens de ce projet d'ordonnance: il est inutile de tourner en rond. Le texte permet l'ouverture occasionnelle au public de biens immobiliers exceptionnels. Le Conseil de l'Europe considère que la valorisation de ce bien commun non renouvelable relève de la responsabilité d'une société dans son ensemble. Face au caractère de ce bien immobilier, les pouvoirs publics peuvent faire prévaloir l'intérêt général sur des intérêts privés en respectant un équilibre dans une situation bien cadrée.

Le Conseil d'État reconnaît d'ailleurs que le projet permet de suffisamment cadrer, limiter et circonscire une ouverture au public. Le droit de propriété est un droit fondamental, mais il peut être soumis à des restrictions raisonnables.

Mme Jamoulle se réjouit que le palais Stoclet, mais aussi d'autres biens exceptionnels (pas seulement classés) seront accessibles au public. Souvent, les propriétaires actuels de ces biens ne sont pas ceux qui ont investi. Ils en ont juste hérité et reçoivent de l'aide par de l'argent public. Il est légitime d'ouvrir ces biens au public occasionnellement. Il convient d'ailleurs de remercier l'ancien secrétaire d'État Pascal Smet et la secrétaire d'État Ans Persoons pour tous les efforts fournis.

Mme Françoise De Smedt est d'avis que le patrimoine culturel est un bien commun. Il est important qu'il soit accessible au public. Le groupe PTB soutiendra le projet quand bien même il est limité à 5 ans renouvelables et seulement durant 15 jours/an. Il faudra aussi que les gens qui souhaitent faire cette visite soient bien organisés pour avoir accès.

Mme Isabelle Pauthier note peu d'enthousiasme sur les bancs de l'opposition, mais il faut rester sérieux : la Belgique n'est pas un pays où la propriété privée est menacée. À Bruxelles, il y a des propriétaires qui laissent des biens à l'abandon pendant des décennies, y compris des biens classés (par exemple à la rue des Chapeliers) et l'administration semble démunie face à l'autonomie du droit de propriété. Cette initiative est susceptible de créer une jurisprudence plus positive dans les relations entre les autorités publiques et les propriétaires privés.

De Ecolofractie staat achter de wens om de opzet van de algemene beleidsverklaring rond de opwaardering van het Brussels erfgoed uit te voeren en steunt het voornemen om de doelstellingen van de raamovereenkomst van de Raad van Europa over de opwaardering van het cultureel erfgoed voor de samenleving na te streven.

De openstelling voor het publiek is een hefboom om de geschiedenis van de stad te leren kennen en zich ermee te identificeren. Mevrouw Pauthier pleit al lang voor het openstellen van erfgoed voor het publiek en steunt het nastreven van deze doelstellingen, waar de Brusselse verenigingssector zich hard voor inzet. Het festival BANAD, dat wordt georganiseerd door explore.brussels, is aan de gang. Brusselse verenigingen waren pioniers in het openstellen van privé-eigendommen voor het publiek, toen uw administratie zei dat ze daarin niet verder kon gaan dan de gevels.

Dit is echter een uitzonderingswetgeving: het gaat eigenlijk maar om één privé-eigendom dat nog niet toegankelijk is.

Voor het Stoclepaleis stellen we vast dat het overleg met een tak van de eigenaars niet succesvol was. Deze openstellingen kunnen echter alleen worden verkregen door diplomatieke onderhandeling en door het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de eigenaars. De voorgestelde regeling, en in het bijzonder de overeenkomst die met de betrokkenen moet worden gesloten, moet helpen om deze vertrouwensrelatie te herstellen. De belangrijkste zorg van de eigenaars (afgezien van de speculatie van sommigen) is immers de bescherming van hun eigendom, dat de tand des tijds zonder problemen heeft doorstaan dankzij hun aandacht en inspanningen, met name op financieel gebied.

Het vertrouwen dat eigenaars stellen in de organisatoren van de bezoeken wordt vooral verdiend door de organisatorische regelingen die worden getroffen om de bezoekersstroom in goede banen te leiden.

De organisatorische regelingen en de kosten voor het gewest worden in detail beschreven in de voorgestelde tekst.

De staatssecretaris heeft rekening kunnen houden (blz. 51) met de opmerkingen van de Raad van State over de 15 werkdagen, die de voorbereidingsperiodes zullen omvatten die nodig zijn voor de openstelling. Er zijn immers kwesties op het gebied van bescherming, veiligheid enz. die geregeld moeten worden. Het gebouw zal minder dan 15 dagen per jaar open zijn.

De Raad van State heeft verscheidene opmerkingen gemaakt over de beoogde subsidies en sancties. Zo moet bijvoorbeeld worden voorzien in begeleiding door gekwalificeerde gidsen. Er zullen opleidings- en reserveringskosten zijn. Zal urban.brussels deze organisatie op zich nemen? Zal dit worden uitgevoerd via een overheidsopdracht? Als de openingsvoorwaarden niet worden nageleefd, wordt een administratieve boete van 250 tot 10.000 euro opgelegd. Op basis waarvan worden deze boetes berekend?

Heeft de staatssecretaris budgettaire ramingen kunnen

Le groupe Écolo salue la volonté de mettre en œuvre l'esprit de la déclaration de politique générale en matière de renforcement de la valorisation du patrimoine bruxellois et il adhère à l'intention de poursuivre les objectifs de la Convention-cadre du Conseil de l'Europe sur la valorisation du patrimoine culturel pour la société.

L'ouverture au public est un levier de connaissance et d'identification à l'histoire de la ville. Mme Pauthier a longtemps milité pour l'ouverture au public de biens patrimoniaux et soutient la poursuite de ces objectifs qui sont au cœur des engagements du secteur associatif bruxellois. Le festival BANAD organisé par explore.brussels est en cours. Les associations bruxelloises étaient pionnières dans l'ouverture au public de biens privés lorsque l'administration disait qu'elle «ne pouvait aller plus loin que les façades».

Mais il s'agit d'une législation d'exception: un seul bien privé non encore accessible est en réalité concerné.

Concernant le palais Stoclet, l'on constate que les processus de concertation n'ont pas abouti avec une branche des propriétaires. Cependant, ces ouvertures ne peuvent être obtenues que par le biais d'une négociation diplomatique et par la création d'une relation de confiance avec les propriétaires. Le dispositif proposé et en particulier la convention qui devrait être signée avec ces derniers devrait permettre de rétablir cette relation de confiance. La principale préoccupation des propriétaires (hormis la spéculation de certains) est en effet la conservation de leur bien, qui a résisté au passage du temps sans encombre grâce à leur attention et à leurs efforts, notamment financiers.

La confiance que les propriétaires accordent aux organisateurs des visites se gagne principalement par des modalités d'organisation propres à gérer les flux de circulation du public.

Les modalités d'organisation et le coût pour la Région sont détaillés dans le dispositif proposé par le texte.

La secrétaire d'État a pu prendre en considération (p.51) les remarques du Conseil d'État concernant les 15 jours ouvrables qui comprendront les périodes de préparations nécessaires à l'ouverture. Il y a en effet des enjeux de protection, de sécurité, etc. à mettre en œuvre. Le bien sera ouvert moins de 15 jours par an.

Le Conseil d'État a émis plusieurs remarques à propos des subventions et des sanctions envisagées. Il faudra par exemple prévoir un accompagnement par des guides qualifiés. Il y aura des coûts de formation et de réservation. Est-ce urban.brussels qui prendra en charge cette organisation? Est-ce que ce sera mis en place via un marché public? Le non-respect des conditions d'ouverture entraînera une amende administrative de 250 à 10.000 euros. Sur quelles bases sont calculées ces amendes?

La secrétaire d'État a-t-elle pu réaliser des estimations

maken voor de kosten van de uitvoering van de ordonnantie? De overeenkomst om Hotel Solvay open te stellen is goed voor 80.000 euro per jaar. Wat zijn de geschatte kosten voor het openstellen van het Stocletpaleis?

In artikel 7, paragraaf 2, punt 6 is sprake van "modaliteiten van de eventueel afgesloten verzekeringen". Wanneer verzekeringen worden afgesloten, zijn de kosten uitsluitend ten laste van het gewest. Het lijkt echter niet redelijk om deze verzekeringen als optioneel te beschouwen.

Hoewel de verzekering burgerlijke aansprakelijkheid van de bezoekers kan tussenkomen in geval van schade, moet de organisator van de bezoeken zelf verzekerd zijn, met name in gevallen waarin de aansprakelijkheid niet is vastgesteld.

Deze kosten zullen niet opwegen tegen de voordelen van de toeristische en economische stimulans die deze openstelling met zich meebrengt, maar we mogen niet negeren dat er rechtstreekse kosten zullen zijn.

Een andere vraag vloeit voort uit het advies van de Raad van State. Op dit moment zou de ordonnantie alleen gelden voor onbewoonde of leegstaande panden. Dit kan een twistpunt worden met de familie Stoclet. Wat voor gevolgen zou dit hebben als gebouwen die bewoond worden of waar hoofdzetels zijn gevestigd, later op de Unesco-werelderfgoedlijst komen te staan? Zou dit nieuwe juridisch twijfelachtige situaties opleveren? Wat de financiële gevolgen betreft, kunnen de kosten ten laste van het gewest "kosten om ergens anders te verblijven" omvatten, "evenals eventuele oprichtingskosten voor rechtspersonen die [...] hun maatschappelijke zetel hebben op het adres van het goed".

De centrale kwestie moet het behoud van dit uitzonderlijke erfgoed zijn. Het is een goede zaak dat de KCML als comité van deskundigen betrokken wordt bij het openstellingsproces, wat aan het begin van de besprekingen niet zeker was. Paradoxaal genoeg werd het advies van de KCML niet gevraagd over dit ontwerp van ordonnantie.

De toepassing van de ordonnantie kan nochtans zorgwekkende gevolgen hebben voor het behoud van erfgoed dat zo kwetsbaar is als het Stocletpaleis. Het is een uitzonderlijk gebouw, dat nog nooit werd opengesteld voor het publiek. We kunnen een enorme opkomst van het publiek verwachten. De KCML zal een kwaliteitsvolle begeleiding bieden om deze bescherming te garanderen.

Een privéwoning is niet ontworpen voor intensief gebruik. De voormalige directeur van het Hortamuseum, Françoise Aubry, verklaarde bijvoorbeeld in de pers dat het Stocletpaleis waarschijnlijk te kwetsbaar was om te worden opengesteld voor het publiek. We zullen deze kwestie dus moeten ophelderen in het geval van een openstelling. Mevrouw Aubry heeft gewezen op stabiliteitsproblemen in het trappenhuis van het Hortamuseum.

Laten we hopen dat de volgende openstelling, beperkt in de tijd, niet enkel ten goede zal komen aan een bevoorrecht publiek dat al bekend is met ons erfgoed op het vlak van art nouveau / art deco. In Barcelona bedraagt de toegangsprijs

budgetaires concernant le coût de la mise en œuvre de l'ordonnance ? La convention d'ouverture de l'hôtel Solvay s'élève à 80.000 euros par an. Quelle est l'estimation pour l'ouverture du palais Stoclet ?

À l'article 7, paragraphe 2, point 6, il est question de «modalités relatives aux assurances», «éventuellement souscrites». Si des assurances sont souscrites, elles sont à la seule charge de la Région. Or, il ne paraît pas raisonnable de considérer que ces assurances sont facultatives.

Si l'assurance responsabilité civile des visiteurs peut intervenir en cas de dégâts, l'organisateur des visites lui-même doit être assuré, notamment dans le cas où la responsabilité n'est pas établie.

Ces coûts ne dépasseront pas les bénéfices de l'émulation touristique et économique que générera cette opportunité d'ouverture, mais il ne faut pas négliger qu'il y aura des coûts directs.

Une autre question émerge de l'avis du Conseil d'État. Actuellement, l'ordonnance ne concernerait que des biens «inhabités ou inoccupés». Ce point pourrait être litigieux avec la famille Stoclet. Quelles conséquences cela aurait-il si des biens habités ou occupés par des sièges sociaux devaient rejoindre ultérieurement la liste des biens classés au patrimoine mondial de l'Unesco ? Cela engendrerait-il de nouvelles situations juridiquement contestables ? Concernant les conséquences financières, les frais à charge de la Région peuvent inclure «des frais de relogement ainsi que les frais d'établissement éventuellement occasionnés (...) aux personnes morales ayant leur siège social à l'adresse du bien.».

La question centrale doit être celle de la préservation de ce patrimoine exceptionnel. Il faut se réjouir que la CRMS soit associée au processus d'ouverture en tant que comité d'experts, ce qui n'était pas acquis au début des discussions. Paradoxalement l'avis de la CRMS n'a pas été demandé sur ce projet d'ordonnance.

L'application de l'ordonnance peut cependant avoir des effets préoccupants pour la préservation d'un patrimoine aussi fragile que le palais Stoclet. Le bâtiment est exceptionnel et il n'a jamais été ouvert au public. On peut escompter un fort engouement du public. La CRMS apportera un accompagnement de qualité en vue de garantir cette préservation.

Une résidence privée n'est pas conçue pour un usage intensif. À titre d'exemple, l'ancienne directrice du musée Horta Françoise Aubry a déclaré *in tempore* dans la presse que le palais Stoclet était probablement trop fragile pour l'ouverture au public. Il faudra donc faire la lumière sur cette question dans l'hypothèse d'une ouverture. Mme Aubry a indiqué que la cage d'escalier de la Maison Horta connaît des problèmes de stabilité.

Il faut espérer que l'ouverture prochaine, qui restera très restreinte dans le temps, ne bénéficiera pas uniquement à un public privilégié et déjà sensibilisé à notre patrimoine Art Nouveau/Art Déco. À Barcelone, le prix d'entrée des édifices

voor de Gaudi-gebouwen (op de werelderfgoedlijst van Unesco) ongeveer veertig euro, en daardoor haken bepaalde groepen af. Dankzij de tussenkomst van het gewest is de toegangsprijs voor het Solvayhuis verlaagd tot 18 euro per persoon. De opening past in een algemene strategie die ook tot doel heeft de panden meer bekendheid te bieden en een nieuw publiek ermee kennis te laten maken.

Wordt er een specifieke methodologie uitgedokterd om de doelstelling van democratisering te halen?

Mevrouw Marie Nagy benadrukt het belang van de besproken tekst voor erfgoedliefhebbers. Tijdens het BANAD-festival heeft ze enkele art-nouveaumeesterwerken kunnen gaan bezoeken, waaronder het Tasselhuis en het nog steeds bewoonde Max Hallehuis. Tientallen andere gebouwen zijn opengesteld voor het publiek.

Met betrekking tot de kwestie of deze buitengewone en fragiele eigendommen moeten worden opengesteld voor het publiek, kunnen er wel oplossingen worden geboden ter gelegenheid van evenementen en onder strikte voorwaarden: beperkte groepen, de verplichting om schoenbeschermers aan te trekken, het verzoek om de decoratieve elementen niet aan te raken of om bepaalde ruimtes niet te betreden.

Het Stocletpaleis is een kunstwerk in zijn geheel, maar de eigenaars willen het niet openstellen voor het publiek. Men is nooit tot een akkoord kunnen komen.

Dit ontwerp is gebaseerd op een reeks internationale en gewestelijke teksten om eigendommen die niet tot het gewest behoren en waarvan de eigenaars zelfs een beperkte toegang voor het publiek tot hun eigendommen weigeren, op te waarderen en af en toe open te stellen. Dit ontwerp van ordonnantie is gebaseerd op de volgende passage: "In geval van weigering door de eigenaars kan het buitengewone karakter van de betrokken gebouwen bijgevolg rechtvaardigen dat het algemene belang boven het privébelang wordt geplaatst en kan onder bepaalde voorwaarden en modaliteiten dus worden opgelegd dat het goed de occasionele opening voor het publiek wordt gesteld, in naleving van de rechten en vrijheden van de betrokken personen".

Bij het opstellen van dit ontwerp werd alleen het advies van Brupartners ingewonnen. Het parlementslid vraagt waarom de KCML, dé erfgoeddeskundige van het gewest met een eigen netwerk, niet werd geraadpleegd.

Het ontwerp van ordonnantie "strekt ertoe bepaalde uitzonderlijke onroerende goederen, die bovendien al beschermd worden door het gewest, occasioneel open te stellen voor het publiek".

Het materiële toepassingsgebied van de ordonnantie is: "Het ontwerp van ordonnantie heeft (...) enkel betrekking op de onroerende goederen die zijn ingeschreven op de werelderfgoedlijst van Unesco, overeenkomstig de eerder vermelde overeenkomst inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld." Het territoriale toepassingsgebied van de aan het parlement voorgelegde ordonnantie omvat onroerende goederen die op de Unesco-

de Gaudi (classés patrimoine Unesco) s'élève à une quarantaine d'euros, ce qui est dissuasif pour certains publics. Pour ce qui concerne l'hôtel Solvay, l'intervention de la Région a permis de modérer le tarif d'entrée à 18 euros par personne. L'ouverture fera partie d'une stratégie globale qui visera également à sensibiliser et à donner accès à ce type de visites à de nouveaux publics.

Une méthodologie concrète sera-t-elle mise en œuvre en vue de répondre à cet objectif de démocratisation ?

Mme Marie Nagy souligne l'importance du texte en discussion pour les amateurs du patrimoine. Encore récemment, avec les week-ends de BANAD, l'intervenante a eu la chance de visiter des chefs-d'œuvre de l'art nouveau, dont l'hôtel Tassel ou l'hôtel Max Hallet, toujours habité. Des dizaines d'autres immeubles sont ouverts au public.

Il y a des réponses à donner aux questions d'ouvrir ces biens extraordinaires et fragiles et cela se fait lors d'événements et dans des conditions strictes : groupes limités, obligation d'enfiler des chaussons, la demande de ne pas toucher les éléments de décoration ou de ne pas accéder à certains endroits.

Le palais Stoclet est une œuvre totale dont les propriétaires ne souhaitent pas l'ouverture au public. Il n'y a jamais eu d'accord.

Ce projet s'appuie sur une série de textes internationaux et régionaux pour valoriser et ouvrir occasionnellement des biens qui n'appartiennent pas à la Région et dont les propriétaires refusent de permettre un accès même limité du public à leurs biens. Le présent projet d'ordonnance repose sur le passage suivant: «(...) dans les situations de refus des propriétaires, le caractère exceptionnel des immeubles concernés peut justifier de faire prévaloir l'intérêt général sur les intérêts privés, et donc d'imposer, à certaines conditions et selon certaines modalités, l'ouverture occasionnelle au public du bien, dans le respect des droits et libertés des personnes concernées.».

Dans le cadre de la rédaction de ce projet, seul l'avis de Brupartners a été sollicité. La députée demande pourquoi la CRMS n'a pas été sollicitée car celle-ci est l'experte en patrimoine de la Région avec un réseau important.

Ce projet d'ordonnance: «tend à permettre l'ouverture occasionnelle au public de certains biens immeubles exceptionnels, qui ont par ailleurs déjà fait l'objet d'un classement par la Région.».

Le champ d'application matériel de l'ordonnance est le suivant: «Sont (...) uniquement visés par l'ordonnance en projet les biens immeubles qui sont inscrits sur la liste du patrimoine mondial de l'Unesco conformément à la Convention concernant la protection du patrimoine mondial culturel et naturel, (...)» Le champ territorial de l'ordonnance soumise au Parlement vise les biens immeubles inscrits sur la liste du patrimoine mondial de l'Unesco situés sur le territoire

werelderfgoedlijst staan en zich op het gewestelijke territorium bevinden.

Er zijn een aantal juridische en jurisprudentiële obstakels: “Een inmenging in het eigendomsrecht en in het recht op het ongestoord genot van de eigendommen die in artikel 1 van het eerste aanvullend protocol bij het EVRM worden vastgelegd, houdt in dat die inmenging het legaliteitsbeginsel naleeft (a), een legitiem doel nastreeft (b) en noodzakelijk is in een democratische samenleving, wat inhoudt dat ze een billijk evenwicht tussen de belangen van de gemeenschap en de handhaving van de rechten van het individu naleeft”.

”Wat het recht op een privéleven en een gezinsleven betreft, moet de inmenging ook worden voorzien door een voldoende nauwkeurige wetsbepaling, een legitiem doel nastreven en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving, wat inhoudt dat ze aan een dwingende maatschappelijke behoefte voldoet en in verhouding staat tot het nagestreefde legitieme doel. Deze vereisten vallen samen met degene die van toepassing zijn ten aanzien van het recht op het ongestoord genot van de eigendom”.

De door de ontworpen ordonnantie aangebrachte delegaties zijn beperkt tot de uitvoering van maatregelen, waarvan de essentiële elementen zijn bepaald. De ordonnantie is ook in overeenstemming met het legaliteitsbeginsel uit artikel 23, tweede lid van de Grondwet.

De Brusselse regering is van oordeel dat er, zowel op het vlak van de vereisten van een legitiem doel als op het vlak van het billijke evenwicht tussen de belangen van de gemeenschap en de bescherming van de rechten van het individu, een redelijke evenredigheidsverhouding bestaat tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel.

Het ontwerp voorziet in de oprichting van een comité van onafhankelijke deskundigen. De leden van de KCML en ook externe deskundigen die gespecialiseerd zijn in de openstelling en beveiliging van door het publiek bezochte erfgoedgebouwen zijn terug. Er wordt ook gedacht aan verzekeringen en brandveiligheid. In het geval van het Max Hallethuis gebeurt dit met respect voor de privacy van de eigenaar. Deze eigenaars zijn zich bewust van de waarde van hun eigendom en willen hun eigendom van tijd tot tijd met het publiek delen.

Vervolgens stelt het parlementslid enkele vragen:

Het ontwerp bepaalde het volgende: ”Het gewest draagt alle kosten”: de Raad van State herhaalt dat ” zodra de regeling nader is uitgewerkt en aangevuld, de steller van het voorontwerp na te gaan of die regeling een staatssteun vormt, en zich ervan te vergewissen dat de betrokken steun in voorkomend geval daadwerkelijk voldoet aan de vrijstellingsvoorwaarden waarin de Europese verordeningen voorzien. Indien dat niet het geval is, moet hij erop toezien dat aan het vormvereiste van de vereiste kennisgeving wordt voldaan.” Betreft het hier een staatssteun of niet? Valt deze steun onder de voorwaarden voor Europese vrijstellingsvoorwaarden?

Artikel 6 stelt het volgende: “Het gewest draagt alle

régional.

On peut relever quelques obstacles juridiques et jurisprudentiels: «Une ingérence au droit de propriété et au droit au respect des biens consacrés par l’article 1er du premier protocole additionnel à la CEDH implique qu’elle respecte le principe de légalité, qu’elle poursuive un but légitime, et qu’elle soit nécessaire dans une société démocratique, ce qui implique qu’elle respecte un juste équilibre entre les intérêts de la communauté et la sauvegarde des droits de l’individu.».

«Concernant le droit à la vie privée et familiale, l’ingérence doit également être prévue par une disposition législative suffisamment précise, poursuivre un but légitime et être nécessaire dans une société démocratique, ce qui implique qu’elle réponde à un besoin social impérieux et reste proportionnée au but légitime poursuivi. Ces exigences se confondent avec celles applicables à l’égard du droit au respect des biens.».

Les délégations opérées par l’ordonnance en projet ne portent que sur l’exécution de mesures dont les éléments essentiels sont déterminés. L’ordonnance en projet est également conforme au principe de légalité contenu à l’article 23, alinéa 2, de la Constitution.

Tant pour les exigences d’un but légitime que le juste équilibre entre les intérêts de la communauté et la sauvegarde des droits de l’individu, le gouvernement bruxellois considère qu’un rapport raisonnable de proportionnalité existe entre les moyens employés et le but visé.

Ce projet prévoit la constitution d’un comité d’experts indépendants. Les membres de la CRMS plus des experts externes spécialisés dans l’ouverture et la sécurité de bâtiments patrimoniaux fréquentés par le public réapparaissent. Des éléments d’assurances et d’incendie sont pris en compte. Pour l’hôtel Max Hallet on voit que cela se fait dans le respect de la vie privée du propriétaire. Conscients de la valeur de leur bien, ces propriétaires aiment de temps en temps partager leur bien avec du public.

La députée formule ensuite quelques questions:

Le projet prévoyait que «Tous les frais sont pris en charge par la Région»: le Conseil d’État rappelle qu’il «appartiendra à l’auteur de l’avant-projet de vérifier, une fois le régime précisé et complété, si celui-ci constitue une aide d’État, et de s’assurer que, le cas échéant, l’aide concernée remplit effectivement les conditions d’exemption prévues par les règlements européens, et, dans la négative, de veiller à l’accomplissement de la formalité de notification requise.».

Est-on oui ou non dans le cadre d’une aide d’État ? Cette aide entre-t-elle dans les conditions d’exemption européennes ?

L’art. 6 indique que: «Tous les frais liés à l’ouverture

kosten voor de occasionele opening van het goed voor het publiek.” Als het gewest zich financieel verbindt, wat is dan het bedrag van deze vastlegging? Hoe zal dit bedrag worden gefinancierd? Is er een raming?

Zal er een beperking zijn van het aantal bezoekers aan het Stocletpaleis? Zo ja, tot hoeveel bezoekers per jaar? Hoe wordt dit aantal bepaald? Wordt dat besproken tijdens de vergaderingen met de groep deskundigen?

Er werd een "comité" in het leven geroepen om advies te geven over de regelingen voor het occasioneel openstellen voor het publiek van een uitzonderlijke eigendom. Dit comité bestaat uit leden van de KCML. Bestaat er een evaluatie van deze extra werklast? Kan er een bedrag worden toegekend om dit extra werk uit te voeren, aangezien de KCML steeds meer opdrachten krijgt?

De heer Pascal Smet is verheugd dat dit ontwerp wordt besproken want hijzelf heeft er de historiek van meegemaakt. Er is wel degelijk gepoogd geweest om met de familie te praten. Tijdens deze regeerperiode waren er trouwens voor het eerst contacten. Voorheen gebeurde dit enkel via brieven. De heer Smet is zelfs naar Parijs gegaan om er de familie te ontmoeten. Deze bestaat uit twee takken: voor één tak is niets bespreekbaar maar voor de andere tak wel. Het deel van familie dat niet wil praten, wilde de ganse inboedel overigens verkopen. Voormalig staatssecretaris Kir heeft dit kunnen vermijden door de inhoud te beschermen en de verkoop te verhinderen. De familie is erg vermogend en heeft de verkoop niet nodig. Zowel staatssecretaris Ans Persoons als voormalig minister Cerexhe hebben dit werk voortgezet. Verschillende juridische betwistingen werden voor de rechtbanken uitgevochten. Er kan niet worden vergeleken met het huis van Le Corbusier.

De heer Smet heeft het testament van Adolphe Stoclet gelezen waaruit blijkt dat hij het pand wilde openstellen voor het grote publiek. Nu is het paleis volledig gesloten. Destijds werden er met "Ars musica" privéconcerten gehouden voor een select publiek. Ook dat is stopgezet.

Voor zo'n mooi gebouw dat volledig werd afgesloten, worden de uitzonderlijke maatregelen genomen om het via ordonnantie toegankelijk te maken voor het grote publiek. Dit wil niet zeggen dat eenieder er elke dag kan gaan aanbellen. Het pand werd niet gebouwd als een museum: het is een privéresidentie. Het geeft volgens Adolphe Stoclet een openheid op de buitenwereld. Het is trouwens niet zo moeilijk om bezoeken te organiseren in dit soort fragiele gebouwen. Men zal niet komen tot toestanden zoals de huizen van Gaudi in Barcelona.

Een som van 400.000 euro werd door de overheid geïnvesteerd voor het onderhoud van het paleis.

De bewering dat er hier aan eigendomsbeperking wordt gedaan is onjuist. In de wetteksten wordt eigendom steeds in het licht gesteld van het algemeen belang. Had het gewest voldoende geld dan zou het kunnen overgaan tot een onteigening. De waardebeperking is erg moeilijk en de familie wil het goed behouden. Men zoekt een evenwichtige

occasionnelle du bien au public sont pris en charge par la Région». Si la Région s'engage financièrement: quel est le montant prévu de cet engagement ? Comment ce montant sera-t-il financé ? Existe-t-il une estimation ?

Pour le palais Stoclet, le nombre de visiteurs sera-t-il limité ? Si oui, à combien par an ? Comment ce nombre sera-t-il fixé ? Cela fait-il partie des discussions avec le groupe d'experts ?

Un «comité» est créé, qui est chargé de donner des avis sur les modalités de l'ouverture occasionnelle au public d'un bien exceptionnel. Ce comité, c'est la CRMS. Cette charge de travail supplémentaire a-t-elle été évaluée ? Un montant pourrait-il être accordé pour réaliser ce travail en plus car la CRMS reçoit de plus en plus de missions.

M. Pascal Smet se réjouit que ce projet d'ordonnance soit discuté, car il a lui-même suivi de près ce dossier. Des discussions avec la famille ont bien été tentées. D'ailleurs, des contacts directs ont été noués pour la première fois sous cette législature. Autrefois, les échanges se déroulaient uniquement par courrier. M. Smet s'est même déplacé jusqu'à Paris afin d'y rencontrer la famille. Celle-ci se compose de deux branches. L'une d'entre elles ne souhaite pas discuter, tandis que la seconde y est favorable. D'ailleurs, la partie de la famille qui s'oppose à toute discussion souhaitait vendre l'entièreté du mobilier. M. Emir Kir a pu l'éviter en protégeant le contenu et en bloquant la vente. La famille est très fortunée et n'a pas besoin de cette vente. Tant la secrétaire d'État Ans Persoons que Benoît Cerexhe, à l'époque, ont pris la relève. Plusieurs actions en justice ont été intentées. La comparaison avec la maison de Le Corbusier est sans fondement.

M. Smet a lu le testament d'Adolphe Stoclet, dans lequel il apparaît qu'il souhaitait ouvrir les portes du palais au grand public. Aujourd'hui, le palais est complètement fermé. Dans le temps, «Ars musica» organisait des concerts privés, auxquels assistait un public mondain. Ces événements ont également pris fin.

Des mesures exceptionnelles sont prises afin que ce magnifique bâtiment, qui a été complètement fermé, soit ouvert au grand public par voie d'ordonnance. Cela ne signifie pas pour autant que tout un chacun peut frapper à la porte tous les jours. Le bâtiment n'a pas été construit comme un musée: il s'agit d'une résidence privée. Elle est ouverte sur le monde extérieur, d'après Adolphe Stoclet. Il n'est, du reste, pas si difficile d'organiser des visites dans ce type de bâtiment fragile. Nous n'en arriverons pas au point des maisons de Gaudi, à Barcelone.

Le gouvernement a investi un budget de 400.000 euros pour l'entretien du palais.

Il est faux de prétendre que l'on porte ici atteinte au droit de propriété. Dans les textes de loi, la propriété est toujours envisagée sous le spectre de l'intérêt public. Si la Région disposait des fonds nécessaires, elle pourrait procéder à une expropriation. Il est très difficile d'estimer la valeur de ce bien, et la famille souhaite le garder. Reste donc à trouver une

benadering om mensen ervan te laten genieten en wil hierbij vermijden dat enkel een elite het goed zou kunnen bezichtigen. Daarom stelt de spreker een loting voor omdat dit de eerlijkste manier is.

“The Economist” van januari 2023 sprak zich uit voor een mogelijkheid tot openstelling van het goed voor het grote publiek, uiteraard met beperkingen. Dit is nochtans een ultraliberaal tijdschrift.

Deze ordonnantie beperkt zich tot het werelderfgoed waar een manifeste onwil is om een goed open te stellen. Als de overheid erfgoed beschermt, dan moet dit kunnen worden gedeeld.

De commissie dient deze ordonnantie derhalve te steunen. De staatssecretaris zal trouwens verder overleggen met de familie om het goed te openen. Wellicht zal deze tekst worden aangevochten voor de rechtbanken, misschien zelfs tot in Straatsburg. De filosofie gaat over het respecteren van de wil van de erflater en het beperkt toegankelijk maken van dit goed. Enkel de buitengevels aanschouwen, zoals op de Grote Markt, volstaat niet.

Mevrouw Céline Fremault vindt dat het doel van het ontwerp vaststaat. De kwestie van het Stocletpaleis heeft een denkproces op gang gebracht. De voormalige parlementsleden hebben een reeks interpellaties over dit onderwerp meegekregen. Voormalig minister Cerexhe kwam tussenbeide als minister, maar ook als burgemeester van de gemeente. Hij probeerde de aandeelhouders samen te brengen om hun, nog steeds vage, intenties te achterhalen.

De spreekster vertelt over de familiestructuur van het echtpaar Stoclet en hun drie kinderen. Bij het overlijden van hun ouders erfden zij het paleis. Het dossier is ingewikkeld. De uitnodigingen van de heer Cerexhe zijn onbeantwoord gebleven, wat verrassend is aangezien de overheid niet agressief is.

De ontmoetingen in Parijs hebben tot niets geleid. Tussen 2011 en 2016 investeerde het gewest meer dan 400.000 euro in subsidies voor werken die op 1 miljoen euro werden geschat. Elke openstelling werd systematisch tegengewerkt. Het gewest heeft zich inschikkelijk opgesteld en voorgesteld een virtueel bezoek op touw te zetten, maar ook dat idee werd afgeketst. Het is begrijpelijk dat de overheidsinstanties geïrriteerd zijn omdat ze het moeten stellen met hele oude foto's van het interieur.

Er is een legitimiteitskwestie. De heer Christophe De Beukelaer heeft het optreden van de overheid al meermaals uitgelegd.

In zijn advies staat de Raad van State “volledig achter de tekst”. Nochtans hoeft de Raad van State dat niet te vermelden voor dergelijke teksten.

Het eigendomsrecht is niet onvoorwaardelijk. De titel van de rechten en vrijheden van de Grondwet en de rechtspraak over eigendom wijzen hierop. Om onbewoonde

solution équilibrée afin de permettre au public de profiter de ce patrimoine, tout en évitant que seule une élite puisse le visiter. C'est la raison pour laquelle l'orateur propose un système de tirage au sort, qui est le plus équitable.

Dans une publication datant de janvier 2023, le magazine «The Economist», pourtant ultralibéral, s'est prononcé en faveur d'une possibilité d'ouvrir le bien au grand public, moyennant certaines restrictions.

Cette ordonnance se limite au patrimoine mondial dont l'ouverture fait l'objet d'un refus manifeste. Le patrimoine auquel le gouvernement offre sa protection doit pouvoir être rendu public.

Par conséquent, la commission devrait soutenir cette ordonnance. En outre, la secrétaire d'État mènera des consultations avec la famille afin qu'elle ouvre les portes de son bien. Il est possible que ce texte soit contesté devant les tribunaux, peut-être même jusqu'à Strasbourg. L'esprit de ce texte vise à respecter la volonté du testateur, ainsi qu'à ouvrir les portes de ce patrimoine en accès limité. Pouvoir en admirer les façades extérieures, comme à la Grand-Place, ne suffit pas.

Mme Céline Fremault estime que l'objet du projet est déterminé. La question du palais Stoclet a été le déclencheur de cette réflexion. Les anciens parlementaires ont pu assister à une série d'interpellations sur cette question. Benoît Cerexhe est intervenu en tant que ministre, mais aussi en tant que bourgmestre de la commune. Il a essayé de réunir les actionnaires pour connaître leurs intentions, floues jusqu'ici.

L'intervenante rappelle la structure familiale des époux Stoclet et leurs trois enfants. Ils ont hérité du palais au décès de leurs parents. Une complexité entoure le dossier. Les invitations de Benoît Cerexhe sont restées lettre morte, ce qui peut étonner devant des pouvoirs publics qui ne sont pas agressifs.

Les rencontres à Paris n'ont pas été concluantes. Via des subventions de la part de la Région entre 2011 et 2016, la Région a investi plus de 400.000 euros pour des travaux estimés à 1 million d'euros. Systématiquement il y a eu une opposition à une quelconque ouverture. La Région s'est montrée conciliante et a voulu mettre sur pied une visite virtuelle, mais cela aussi a rencontré des refus. On peut comprendre l'irritation des pouvoirs publics de devoir travailler avec des photos de l'intérieur qui remontent à plusieurs années.

Une question de légitimité se pose. M. Christophe De Beukelaer a explicité à plusieurs reprises l'action entreprise par les pouvoirs publics.

L'avis du Conseil d'État sur ce texte est tout à fait soutenant. Pourtant, le Conseil d'État n'a aucun cadeau à faire sur ce type de textes.

Le droit de propriété n'est pas absolu. Le titre des droits et libertés de la Constitution et la jurisprudence en matière de propriété l'indiquent. Il ne faut pas être communiste pour

eigendommen openbaar te verkopen, hoeft men geen communist te zijn. De gedachten die ooit door commissieleden over deze openbare verkopen werden uitgewisseld, zouden vandaag de dag niet meer op hun plaats zijn. De rechtspraak is veranderd en de context is geëvolueerd. Eigendomsrechten kunnen daarom worden beperkt, vooral in het licht van legitieme, redelijke en proportionele doelstellingen.

Als men subsidies kan opstrijken, moet men ook openstaan voor dialoog. Uiteraard is er geen sprake van dat het Stocletpaleis 24 uur per dag, zeven dagen per week zou worden opengesteld, of dat er technofeestjes zouden worden gehouden. We moeten het Stocletpaleis beschermen en in ruil daarvoor vragen we om een faire houding, want het is een uitzonderlijk pand.

Artikel 23 van de Grondwet dateert uit 1994 en bevat de rechten van de derde generatie. Deze omvatten het recht op behoorlijke huisvesting, een gezond leefmilieu, gezondheid en het recht op culturele ontplooiing. Culturele ontplooiing gaat niet enkel over toegang tot musea, over erfgoed en toneelstukken, maar gaat over mensen toegang geven tot kunst omdat dat educatief is. In bepaalde families geniet men een betere opleiding of schoolloopbaan. Dat is niet voor iedereen het geval, en een prachtig gebouw als het Stocletpaleis kunnen bezoeken op open monumentendagen lijkt ons de juiste aanpak.

Ook in andere kringen voert de spreekster dit debat. Ze is fel gekant tegen het btw-tarief van 21% voor kunstwerken, zoals voorzien in een federaal wetsvoorstel. Met 21% zal een hele sector lijden. Frankrijk heeft de Europese richtlijn omgezet naar 5% en Luxemburg naar 7%: kunsthedelaars zullen gewoon naar een van die twee landen trekken. Bovendien wordt het merendeel van de kunstwerken voor minder dan 1.000 euro verkocht. Kunst is dus geen luxeproduct. Door zich te verzetten tegen een belasting van 21%, wil men bereiken dat kunst zo toegankelijk mogelijk wordt voor iedereen. Dat zijn de mensen die later toegang zullen geven tot hun collectie. De Les Engagés-fractie zal deze tekst steunen.

Staatssecretaris Ans Persoons dankt iedereen voor de vragen en ook voor het feit dat zovele commissieleden de tekst hebben gesteund. We hebben een advies van de Raad van State. Het voorstel van ordonnantie is over het algemeen evenredig en weloverwogen. Bepaalde commissieleden hebben geprobeerd verwarring te zaaien met betrekking tot beschermde eigendommen, wat niet de bedoeling is van het ontwerp van ordonnantie. Het gaat om uitzonderlijke gebouwen op de Unesco-werelderfgoedlijst, wat een aparte categorie is. Eigendomsrechten zijn niet onvoorwaardelijk. Er moet rekening worden gehouden met het collectieve belang.

Op de vraag van de heer Vanden Borre antwoordt de staatssecretaris dat hij voorstander van een soortgelijke maatregel zou zijn indien het Stocletpaleis zou worden ingenomen door krakers. Hoe absurd!

Natuurlijk moeten we het ook hebben over de praktische voorwaarden, want dit is een Gesamtkunstwerk dat moet

mettre en vente publique des biens inoccupés. Les réflexions jadis formulées par les commissaires autour de ces ventes publiques ne seraient plus de mise aujourd'hui. La jurisprudence a évolué, le contexte a évolué. Le droit de propriété peut donc être limité, notamment du regard d'objectifs légitimes, raisonnables et proportionnés.

Quand on bénéficie de subventions il faut se montrer ouverts à la discussion, car il n'est pas question d'ouvrir ce palais H24, sept jours sur sept, ni d'y organiser des soirées techno. Il faut soutenir le palais Stoclet et en contrepartie, il faut être juste parce que c'est un bien exceptionnel.

L'article 23 de la Constitution date de 1994 et il contient les droits de la troisième génération. Le droit au logement, à un environnement sain, la santé et l'accès à la culture y sont inscrits. L'accès à la culture ne concerne pas seulement l'accès aux musées, ce n'est pas uniquement du patrimoine et des pièces de théâtre dont il s'agit mais bien de permettre aux uns et aux autres d'avoir accès à l'art parce qu'il éduque. Certains, dans leurs familles, reçoivent une éducation plus soignée, ont un parcours scolaire qui les éduque davantage, etc. Ce n'est pas le cas de tous et pouvoir accéder à un beau bâtiment comme le palais Stoclet à l'occasion des journées du patrimoine en famille est quelque chose qui semble juste.

Ce même débat, l'intervenante le mène dans d'autres cénacles. Ainsi, elle est farouchement opposée au taux de TVA à 21 % pour les œuvres d'art tel que le prévoit un projet fédéral. Par un pourcentage de 21 % on fait souffrir tout un secteur. La France a transposé la directive européenne à 5 % et le Luxembourg à 7 %: de nombreuses personnes qui vendent des œuvres d'art iront tout simplement s'installer dans ces deux pays. Or il faut savoir que la plupart des œuvres d'art se vendent à moins de 1.000 euros. Ce n'est donc pas un bien de luxe et ne pas vouloir 21 % de taxes, c'est permettre une accessibilité maximale aux uns et aux autres. Ce sont ces gens qui donneront ultérieurement accès à leur collection. Le groupe des Engagés soutiendra ce texte.

La secrétaire d'État Ans Persoons remercie pour les questions et aussi pour la défense qui a été faite du texte par de nombreux commissaires. Nous disposons d'un avis du Conseil d'État. La proposition d'ordonnance est proportionnée et mesurée dans son ensemble. Certains commissaires ont tenté de créer la confusion avec les biens classés, ce qui n'est pas l'objet du projet d'ordonnance. Il s'agit de biens exceptionnels classés Unesco ce qui est une catégorie à part. En effet, le droit de propriété n'est pas absolu. L'intérêt collectif est à prendre en considération.

À M. Vanden Borre, la secrétaire d'État répond qu'il serait favorable à une mesure similaire si le palais Stoclet était squatté. C'est absurde !

Il faut parler certes des modalités, car il s'agit d'un «Gesamtkunstwerk» qui doit être protégé. Bruxelles a

worden beschermd. Brussel heeft bewezen dat het dit soort bezoeken aankan, omdat het dit al tientallen jaren doet. De KCML en het comité van deskundigen volgen dit zeer goed op. Hoeveel bezoekers er zullen komen, is nog niet te voorspellen. De tuin is een ander mogelijk parcours. De organisatorische regelingen zullen weldoordacht zijn.

De mogelijkheid van een subsidie werd tijdens de tweede lezing van de tekst geschrapt. De opmerking van de Raad van State werd gevolgd.

De Grote Markt is een ander geval. De waarde ervan ligt in de gevels en het geheel dat ze vormen. Het Stocletpalais is zowel binnen als buiten uitzonderlijk.

Er is geen advies van de GOC, aangezien we het hier niet hebben over een tekst met een impact op de gewestelijke economie.

Bij het verslag zou een lijst van eigendommen in Vlaanderen en Wallonië kunnen worden gevoegd. We hebben het hier over een ordonnantie die van toepassing is in Brussel, dus het belang van een dergelijke lijst is relatief.

Tot slot, zei mevrouw Céline Fremault het al: het ontwerp kan misschien radicaal lijken, maar bovenal is het een fair ontwerp. Toegang tot cultuur is een universeel recht.

Mevrouw Anne-Charlotte d'Ursel is toch wel onthutst over het feit dat de staatssecretaris niet weet hoe deze problematiek in Vlaanderen en Wallonië wordt aangepakt. Aangezien een intergouvernementele commissie beslist welke uitzonderlijke eigendommen op de Unesco-werelderfgoedlijst komen te staan, is een eenvoudige analyse maken van wat er bij onze burens gebeurt, toch wel zinvol.

De staatssecretaris focust zich enkel op het Brussels Gewest en weet niet precies hoe het er elders aan toe gaat. Het zou interessant zijn geweest om op Europees niveau verder te kijken dan België. We moeten dus nagaan hoe de ons omringende landen handelen. We vragen niet om een lijst, maar om een nauwkeurige analyse van hoe men elders te werk gaat om een licht te werpen op wat hier in Brussel gebeurt.

Het is jammer dat de regering het testament van Adolphe Stoclet, dat blijkbaar door de heer Smet werd doorgenomen, niet heeft bijgevoegd. Het was zagezegd de bedoeling om het gebouw te tonen. Waarom deed hij dit niet meteen? Waarom schonk hij zijn eigendom niet aan de overheid om het te kunnen openstellen? Waarom stond hij erop dat de mooie gevel van zijn woning niet aan de kant van de Tervurenlaan zou staan? Vermoedelijk omdat hij liever had gehad dat de Tervurenlaan, de Stocletlaan was genoemd.

Iedereen is bezorgd over een mogelijk beroep bij de rechtbank, maar we moeten vooruit in die dossiers.

Was het dan geen vereiste om eerst te beschikken over het advies van de KCML? Het advies zal worden gevraagd op het moment dat de procedure van start gaat.

démontré qu'elle savait organiser ce type de visites, car elle le fait depuis des décennies. La CRMS et des experts suivent ce type d'actions. Il est trop tôt pour dire quel sera le nombre de visiteurs. Parmi les parcours possibles, il faut aussi mentionner le jardin. Les modalités d'organisation seront bien pensées.

La possibilité d'une subvention a été supprimée durant la seconde lecture du texte. Cela fait suite à une remarque du Conseil d'État.

La Grand-Place est un cas différent. Sa valeur réside dans les façades et dans l'ensemble créé ainsi. Au palais Stoclet, la façade, mais aussi l'intérieur sont exceptionnels.

Il n'y pas d'avis de la CRD, car on ne parle pas ici d'un texte avec un impact sur l'économie de la Région.

Une liste des biens en Flandre et en Wallonie pourrait être jointe au rapport. On parle ici d'une ordonnance qui s'applique à Bruxelles et donc l'intérêt d'une pareille liste est relatif.

Enfin, il faut citer Mme Fremault. Ce projet peut sembler radical mais il est avant tout juste. L'accès à la culture est un droit universel.

Mme Anne-Charlotte d'Ursel est consternée de constater que la secrétaire d'État ne sache pas de quelle manière cette problématique est traitée du côté flamand et wallon. Dès lors qu'il existe un comité intergouvernemental qui décide quels biens exceptionnels seront repris au patrimoine de l'Unesco, une simple analyse de ce qui se fait chez nos voisins, tombe sous le sens.

La secrétaire d'État avance «tête baissée» en Région bruxelloise sans savoir ce qui se fait ailleurs. Il eût été intéressant de le faire au-delà de la Belgique au niveau européen et donc il convient d'aller voir ce qui se fait dans les pays limitrophes. Il n'est pas demandé d'avoir une liste, mais bien d'avoir une analyse précise de ce qui se fait ailleurs, de manière à éclairer ce qui se passe ici à Bruxelles.

Il faut regretter que le gouvernement n'ait pas joint en annexe le testament d'Adolphe Stoclet qui semble avoir été lu par Pascal Smet. Il en tire comme conclusion que l'objectif était de montrer le bâtiment. Mais pourquoi ne pas l'avoir fait de manière immédiate? Pourquoi n'a-t-il pas donné son bien aux pouvoirs publics de façon à le rendre accessible? Pourquoi a-t-il demandé que la belle façade de sa maison ne soit pas du côté de l'avenue de Tervueren? Sans doute parce qu'il n'était pas satisfait que l'avenue de Tervueren ne s'appelle pas l'avenue Stoclet.

Chacun est interpellé par la possibilité d'un recours devant les tribunaux mais il faut avancer dans les dossiers.

Est-ce que ce n'était pas un préalable de pouvoir disposer de l'avis de la CRMS? Il sera demandé simultanément au moment où on lance la procédure.

Vragen over toegankelijkheid en veiligheid zijn onbeantwoord gebleven. In verschillende artikelen van de tekst wordt onvoldoende informatie gegeven om eigenaars gerust te stellen. Welke bedragen zullen er worden gevraagd om de eigendom te bezoeken? Zullen we 45 euro met of zonder loting kunnen vragen? Is er overal 4G-bereik ter beveiliging van het pand? Ook de vraag over het meubilair is onbeantwoord gebleven.

De heer Geoffroy Coomans de Brachène komt terug op de kwestie van de privé-eigendom, waarover hij geen geruststelling heeft gekregen. Vandaag de dag zitten we met een "voet tussen de deur" of een "mes op de keel". Andere eigenaars van beschermde eigendommen maken zich zorgen. Het is denkbaar dat hun geklasseerde eigendom aan dit soort verplichting zal worden onderworpen. Zullen mensen niet bang worden om hun eigendom op de erfgoedlijst te laten plaatsen? De spreker is ook verbaasd over de ommezwaai van Ecolo. Tijdens de laatste discussie was hij immers onder de indruk van de verklaringen van Ecolo, die eraan herinnerden dat privébezit een immaterieel element is.

Het recht op eigendom is niet onvoorwaardelijk en er zijn uitzonderingen. Wanneer we kunnen bewijzen dat de eigenaar niet in staat is om zijn eigendom goed te beheren, kunnen we overwegen in te grijpen. Dit onvermogen moet dan wel worden bewezen. Het is duidelijk dat de familie niet in staat is om de eigendom goed te beheren. Het goed werd geschat op 125 tot 130 miljoen euro. De mogelijkheid bestaat nog steeds dat het geweest het aankoopt. Het paleis aankopen zal uiteindelijk minder kosten dan alle procedures van de voorbije jaren en goedkoper zijn dan het Kanal-project (422 miljoen euro).

Tot slot vraagt de heer Geoffroy Coomans de Brachène zich af wat de volgorde van prioriteiten van de meerderheid is met betrekking tot alle teksten die niet zijn onderzocht. Hij noemt een aantal teksten die niet zijn onderzocht, met name de tekst over te lange termijnen voor stedenbouwkundige vergunningen.

Mevrouw Isabelle Pauthier geeft toe dat ze zich vragen heeft gesteld over de eerbiediging van het voorkeurrecht, aangezien in het verleden de verklaringen krijgshaftig waren. Er zijn verschillende takken in de familie Stoclet. De Brusselse tak is meer inschikkelijk en men had met hen misschien een akkoord kunnen sluiten. De Raad van State heeft nu echter een advies uitgebracht en is van mening dat het verzoek proportioneel is. De bepaling is bekend: de duur is 15 dagen, wat redelijk is. De spreker schaart zich achter dat advies.

Mevrouw Marie Nagy merkt op dat er geen subsidies zullen zijn: bepaalde kosten zullen door het gewest worden gedragen. Hoeveel bedragen de geschatte kosten? Zullen de nieuwe taken van de KCML tot verhogingen leiden?

Staatssecretaris Ans Persoons antwoordt dat alle eigendommen in Vlaanderen en Wallonië zijn opengesteld, met uitzondering van het Huis Guiette (Le Corbusier) in Antwerpen. Misschien kan Vlaanderen op dit punt nog iets van Brussel leren. Het is nog te vroeg om over de kosten te

Il n'a pas été répondu aux questions autour des modalités de l'accessibilité et au niveau de la sécurité. Différents articles du texte ne contiennent pas suffisamment d'éléments pour rassurer les propriétaires. Quels seront les montants demandés pour accéder à la propriété? Est-ce que l'on pourra demander 45 euros avec ou sans tirage au sort? Peut-on envisager la 4G dans chaque endroit pour sécuriser les lieux? Il n'a pas été répondu à la question concernant les meubles.

M. Geoffroy Coomans de Brachène revient sur l'aspect de la propriété privée sur laquelle il n'a pas reçu d'apaisements. Aujourd'hui nous avons un «pied dans la porte» ou un «coup de cutter». D'autres personnes qui ont des biens simplement classés sont inquiets. Leur bien sur la liste du patrimoine bruxellois, pourra éventuellement être soumis à ce type d'imposition. Est-ce que cela ne va pas susciter des craintes de la part des personnes à qui l'on propose le classement? L'intervenant s'étonne du reste du revirement d'Ecolo parce que lors de la dernière discussion, il avait été positivement impressionné par ses déclarations qui rappelaient le fait que la propriété privée était un élément intangible.

En effet, le droit de propriété n'est pas absolu et il connaît des exceptions. Quand on peut prouver que le propriétaire n'est pas capable de gérer son bien de façon correcte, on peut envisager des interventions. Il faut alors prouver cette défaillance. Clairement ici la famille ne l'est pas. Ce bien a été évalué entre 125 et 130 millions d'euros. Il est toujours possible que la Région l'achète. Cela coûtera moins cher que toutes les procédures mises en place pendant des années. Ce sera aussi moins cher que le projet Kanal (422 millions d'euros).

M. Geoffroy Coomans de Brachène se demande enfin, par rapport à tous les textes non examinés, quel est l'ordre des priorités de la majorité. Il cite quelques textes qui n'ont pas été examinés et notamment celui sur les délais trop longs des permis d'urbanisme.

Mme Isabelle Pauthier admet s'être posée des questions sur le respect du droit de priorité, car les déclarations étaient martiales. Il existe plusieurs branches dans la famille Stoclet. La branche bruxelloise est plus ouverte et on pouvait espérer un accord. Or l'avis du Conseil d'État est rendu et il estime que la demande est proportionnée. La disposition est connue: la durée est de 15 jours, ce qui est raisonnable. L'intervenante se range à cet avis.

Mme Marie Nagy note qu'il n'y aura pas de subventions: il y aura des frais pris en charge par la Région. Quelle en est l'estimation? Les nouvelles missions de la CRMS donneront-elles lieu à des augmentations?

La secrétaire d'État Ans Persoons répond que tous les biens en Flandre et en Wallonie sont ouverts sauf la maison Le Corbusier d'Anvers. Peut-être que dans ce dossier, la Flandre a des choses à apprendre de Bruxelles. Il est trop tôt pour parler des frais, car en fonction de modalités, les frais

praten, want die hangen af van de voorwaarden. Het Solvayhuis kost 80.000 euro per jaar en is 100 dagen per jaar open. Er zijn geen extra middelen gepland voor de KCML. Er zal tijdens de volgende zittingsperiode globaal over worden nagedacht.

Mevrouw Anne Charlotte d'Ursel herhaalt haar vragen over het meubilair, de beveiliging van de gebouwen en de termijnen. Er werd geen enkel amendement ingediend aangezien de staatssecretaris niet ontvankelijk lijkt voor haar opmerkingen.

III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen

Artikel 1

Dit artikel lokt geen enkele commentaar uit.

Stemming

Artikel 1 wordt aangenomen bij eenparigheid van de 12 aanwezige leden.

Artikel 2

Dit artikel lokt geen enkele commentaar uit.

Stemming

Artikel 2 wordt aangenomen met 12 stemmen tegen 1.

Artikelen 3 tot 21

Deze artikelen lokken geen enkele commentaar uit.

Stemmingen

Artikelen 3 tot 21 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

IV. Stemming over het geheel van het ontwerp van ordonnantie

Het geheel van het ontwerp van ordonnantie wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 4.

- *Vertrouwen wordt geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van het verslag.*

De Rapporteur,
Isabelle PAUTHIER

De Voorzitster,
Isabelle EMMERY

seront déterminés. L'hôtel Solvay coûte 80.000 euros/an et il est ouvert 100 jours/an. Il n'est pas prévu de moyens supplémentaires pour la CRMS. Cela entre dans une réflexion plus globale pour la législature prochaine.

Mme Anne Charlotte d'Ursel réitère ses questions sur le mobilier, la sécurisation des lieux et les délais. Aucun amendement n'a été déposé, car la secrétaire d'Etat ne se montre pas sensible aux remarques qu'elle a faites.

III. Discussion des articles et votes

Article 1er

Cet article ne suscite aucun commentaire.

Vote

L'article 1er est adopté à l'unanimité des 12 membres présents.

Article 2

Cet article ne suscite aucun commentaire.

Vote

L'article 2 est adopté par 12 voix contre 1.

Articles 3 à 21

Ces articles ne suscitent aucun commentaire.

Votes

Les articles 3 à 21 sont adoptés par 9 voix contre 4.

IV. Vote sur l'ensemble du projet d'ordonnance

L'ensemble du projet d'ordonnance est adopté par 9 voix contre 4.

- *Confiance est faite à la rapporteuse pour la rédaction du rapport.*

La Rapporteuse,
Isabelle PAUTHIER

La Présidente,
Isabelle EMMERY